

Arbetsmarknadsdepartementet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Departementspromemorior om genomförande av principöverenskommelse om trygghet, omställning och anställningsskydd Ds 2021:16 (A2021/01333), Ds 2021:17 (A2021/01332) och Ds 2021:18 (U2021/02963)

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har granskat förslagen i promemoriorna i förhållande till myndighetens uppdrag att arbeta för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring och myndighetens mål att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. IAF har valt att redovisa sina synpunkter i ett samlat dokument. Inledningsvis redogör vi för iakttagelser av mer övergripande karaktär. Därefter redogör vi för synpunkter avseende enskilda förslag i de tre skilda promemoriorna.

Övergripande synpunkter på utredningarna

IAF väljer att inte yttra sig om den övergripande inriktningen i förslagen som utredningarna som helhet presenterar.

Enligt IAF är vissa förslag i departementspromemoriorna inte utredda i en sådan omfattning som gör det möjligt att bedöma eller överblicka samtliga konsekvenser av dem. IAF bedömer exempelvis att det inte är tillräckligt utrett om informationsutbyte är möjligt i den utsträckning som omnämns i flera av de förslag som utredningen lämnar. Takten för att genomföra förslagen är också snabb, vilket i kombination med att det saknas tillräcklig utredning i vissa frågor gör det svårt att bedöma effekten av förslagen och dess konsekvenser för arbetslöshetsförsäkringen. Trots att en stor del av förslagen ska finansieras av offentliga medel saknas utredning kring eventuella behov av tillsyn av den nya organisationen, för att säkerställa kvalitet och motverka felaktiga utbetalningar.

För att undvika tillfälliga och parallella system bör ikraftträdandet av förslagen i promemoriorna i möjligaste mån samordnas med ikraftträdandet av förslaget om den nya arbetslöshetsförsäkringen.

Grundläggande kompetens- och omställningsstöd Ds 2021:16

4.2 Grundläggande tjänster från den offentliga omställningsorganisationen

Stödet som omställningsorganisationen ska erbjuda ska i hög utsträckning vara digitalt. IAF har i rapporten *Arbetsförmedlingens stöd till arbets sökande som inte använder digitala tjänster* (IAF 2018:11) påpekat att de som inte använder digitala tjänster riskerar att få mindre stöd. Även Riksrevisionen har påpekat bristande tillgänglighet i kanaler som inte är digitala i rapporten *Var god dröj, myndigheterna digitaliserar – service till enskilda som inte kan eller vill vara digitala* (RiR 2021:8). IAF påpekar att det är viktigt att säkerställa att de som inte använder digitala tjänster ska få likvärdigt stöd.

6.2 Den nya offentliga omställningsorganisationen ska organiseras vid Kammarkollegiet

IAF bedömer att det kan krävas ytterligare överväganden för att tydliggöra varför det skulle vara mer effektivt att bygga upp en parallell organisation för omställnings- och kompetensstöd utanför det arbetsmarknadspolitiska området.

En reformerad arbetsrätt Ds 2021:17

6.3.3 Avstängning från rätt till ersättning

En grundläggande princip i arbetslöshetsförsäkringen är att den som orsakar sin arbetslöshet som huvudregel ska stängas av från rätten till ersättning i 45 ersättningsdagar enligt 43 b § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. IAF anser att utredningens förslag innebär en avvikelse från den grundläggande principen, vilket kan påverka sanktionsbestämmelsernas legitimitet.

Om förslaget genomförs kan en sökande som på grund av otillbörligt uppförande har skilts från sitt arbete undvika en sanktion genom att träffa en överenskommelse med arbetsgivaren. Det finns även en risk att två likartade förseelser av en arbetstagare kan få olika konsekvenser.

IAF delar utredningens uppfattning att arbetslöshetsförsäkringens sanktionssystem inte bör innehålla tvistedrivande incitament. IAF anser dock att förslaget att behålla rätten till arbetslöshetsersättning under pågående tvist får en mindre lyckad konsekvens om uppsägning har skett på felaktig grund, eftersom det i det fallet uppstår en återkravssituation.

13.3 Konsekvenser för arbetslöshetsförsäkringen

IAF anser att utredningens analys av de offentligfinansiella effekterna och av arbetslöshetsförsäkringens funktionssätt behöver utvecklas.

IAF anser att beskrivningen av konsekvenserna för arbetslöshetsförsäkringens administration behöver analyseras vidare för att det ska vara möjligt att uppskatta eventuella kostnadsökningar för arbetslöshetskassorna.

Trots att utredningen bedömer att förslaget endast kommer att beröra ett fåtal personer anser IAF att det behövs ytterligare analys.

Omställningsstudiestöd Ds 2021:18

4.4.3 Inkomster ska kunna visa förvärvsarbete i tillräcklig omfattning

IAF ställer sig positiv till att Skatteverkets inkomstuppgifter används för att besluta om arbetsvillkoret. När inkomstuppgifter inte kan användas finns det enligt IAF:s erfarenhet från arbetslöshetskassornas handläggning, risk för att hanteringen kan bli administrativt betungande och att CSN kan komma att behöva göra svåra bedömningar. Det kan leda till felaktiga utbetalningar, särskilt om det krävs att den sökande lämnar in uppgifter som ligger långt tillbaka i tiden.

6.12.1 Förslag till ändring i den nuvarande lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

IAF avstyrker förslaget. IAF konstaterar att utredningen föreslår ett nytt undantag från huvudregeln vid beräkning av ett arbetsvillkor. Undantaget innebär att två beräkningar måste utföras vid beräkning av arbetsvillkoret för att det ska vara möjligt att bestämma vilken beräkning som är förmånligast för den enskilde.

Enligt IAF försämrar dubbla beräkningar förutsägbarheten i arbetslöshetsförsäkringen. Detta särskilt med beaktande av att regeln föreslås vara gällande under endast tre månader.

6.12.2 Förslag till ändring i förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkring

IAF avstyrker förslaget. IAF anser att det är olyckligt att det föreslagna undantaget föreslås föras in i förslaget till ny arbetslöshetsförsäkring. Förslaget försvårar flera av huvudsyftena med den föreslagna nya arbetslöshetsförsäkringen, nämligen att den ska vara enkel att tillämpa och vara förutsägbar.

13.11 Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

IAF delar utredningens bedömning att förslaget till ramtidsberäkningar är administrativt betungande för arbetslöshetskassorna och kan komma att medföra ökade administrativa kostnader för arbetslöshetskassorna.

IAF anser att förslagets beskrivning av konsekvenserna för arbetslöshetsförsäkringens administration behöver analyseras vidare för att det ska vara möjligt att uppskatta eventuella kostnadsökningar för arbetslöshetskassorna.

I detta ärende har generaldirektör Peter Ekborg beslutat. Elisabeth Frid har varit föredragande i ärendet. Ulf Staffansson, Kerstin Claesson och Amanda Nääf har också deltagit i arbetet med remissvaret. I den slutliga beredningen av ärendet har även enhetschef Annelie Westman deltagit.

Peter Ekborg
Generaldirektör

Elisabeth Frid
Utredare